

суждений. Текстовые методики также отличаются взаимными переходами из социального в философское поле. В социальной культурологии больше проявляется структуральный метод работы с текстом, а в философской культурологии преобладает свободная интерпретация. Обе сферы культурологического познания отражают символический порядок, картину мира и идеологию своего пространства и времени.

Ключевые слова: феноменология, рефлексия, смысл, социальная культурология, философская культурология, Восток, Запад, модерн, постмодерн, полифония.

Стаття надійшла до редколегії
14.04.2019 р.

УДК 111.32:81'22

Юрій Борейко

Текстова природа повсякденності

Проаналізовано текстову природу повсякденності на основі розуміння її здатності виражати смисли дійсності за допомогою системи вербальних та невербальних знаків. Обґрунтовано положення про те, що будь-який текст є джерелом безлічі його розумінь та тлумачень, тому розуміння повсякденності є лише одним із них, яке спрямоване на осягнення змісту знаків. Повсякденність як система символів буття людини виступає виміром реальності, що включає мову, міфологічні символи, релігійні ритуали, які надають буттю певних смислів та значень. Найбільш значущим та універсальним символом є мова, за допомогою якої висловлюється думка, передаються інформація, емоції та цінності, виражається індивідуальне і загальне знання, суспільні функції.

Ключові слова: повсякденність, індивід, знак, символ, семіотика, мова, текст, смисл, розуміння, інтерпретація.

Постановка наукової проблеми та її значення. Як науковий напрям семіотика повсякденності виникла в другій половині 80-х – 90-ті роки ХХ ст. в межах семіотики культури та семіотики історії. Семіотика повсякденності розвивається на основі двох теоретичних джерел – семіотики (дослідження знаків) та семіології (вивчення мови як знакової системи). Семіотика досліджує знаки, використовуючи мову як первісну модель, через яку можна зрозуміти всі інші системи моделей у суспільстві. Оскільки повсякденність має здатність виражати смисли дійсності, семіотичний вимір повсякденності як системи вербальних та невербальних знаків залишається об'єктом уваги науковців.

Аналіз досліджень із цієї проблеми. Проблеми співвідношення повсякденності та культури, питання культурно-семіотичної інтерпретації повсякденності, повсякденність як полілінгвістичну реальність досліджується у працях Ю. Лотмана [9; 10]. В. Лелеко [8]. Про механізм семіозису передачі знаками певного значення іншим знакам через безкінечні ланцюжки відносин, поняття символічної форми в соціально-гуманітарному пізнанні, про знакову природу невідомого, розуміння як універсальний спосіб людського буття розмірковують У. Еко [14], Е. Кассіер [7], К. Г. Юнг [13], Г.-Г. Гадамер [4]. Призначення мови як вираження не лише індивідуального, а й загального знання, суспільних функцій, мову як концентрацію значень аналізують В. фон Гумбольдт [5]. П. Бергер і Т. Лукман [2]. На зв'язку між людським тілом і текстом акцентують увагу Р. Барт, Ж. Бодрійяр, Ж.-Л. Нансі [1; 3; 11].

Незважаючи на широкий спектр досліджень семіотичного простору повсякденності, більш детального осмислення потребує повсякденність як знакова система, яка має вербальне або невербальне вираження і виступає носієм певних смислів.

Мета статті – аналіз текстової природи повсякденності на основі розрізнення її реально-практичного та знаково-символічного вимірів.

Виклад основного матеріалу. Семіотичний вимір повсякденності традиційно визначається

через функціонування символіки певної культури. У. Еко запропонував діалектичні співвідношення між кодами (сигніфікацією) та способами продукування знака (комунікацією), що опосередковує дискурс і реальність. Замінюючи поняття знака функцією для знака, вчений вбачає в семіотиці безперервне виробництво культури, що охоплює все, від зоології до медицини та музики [13, р. 4].

З символами пов'язане ставлення людини до певних явищ суспільства й культури. Е. Кассіер наголошує, що свідомість не лише вбирає та відтворює вплив зовнішнього світу, створюючи свій світ знаків та образів, а й поєднує його з вільним вираженням об'єктивної реальності [5, с. 41]. Е. Кассіер з'ясовує загальний характер символічної форми та її утворень, що виявляються через сферу духовного, чуттєві символи. Різноманітні вияви символічних форм як елементи психічної та духовного життя характеризуються самоцінністю. За допомогою символу людина формує модель навколишнього світу, будує плани поведінки, орієнтується в історичному та соціальному просторах.

Символ, за К. Г. Юнгом, виражає те, що людина лише передчуває, але достовірно не знає. Тому символ містить можливість розгортання змісту шляхом домислювання, уяви, асоціативних зв'язків. Представник певної спільноти міркує архетипними образами, символами, які є мимовільним вираженням несвідомого. В межах певної культури, представники якої володіють значеннями слів та виразів однакових текстів, значення образів, символів у процесі діалогу можуть передаватися неусвідомлено. Завдяки діалогу відбувається передача прихованих значень і смислів, що асоціативно зароджуються на несвідомій основі у представників спільноти. Несвідоме має знакову природу, яка застосовується у процесі комунікації та виражає певний зміст [12].

Найбільш значущим та універсальним символом є мова, проблема якої набуває в соціально-гуманітарному пізнанні особливого значення. Мова, за твердженням П. Бергера і Т. Лукмана, є об'єктивним сховищем великого розмаїття значень, основними соціально значущими рисами якого є взаємність, здатність робити зрозумілою та стабільною суб'єктивність індивіда, об'єктивність, підпорядкування індивіда своїм структурам, надання індивіду можливості безперервної об'єктивності його досвіду. У повсякденності мова відіграє велику роль, поєднуючи різні зони реальності повсякденного життя та інтегруючи їх в єдине смислове ціле. За допомогою мови весь світ може актуалізуватися в будь-який момент. Завдяки мові біографічний досвід може стати як суб'єктивно, так і об'єктивно значущим [2].

Аналізуючи мову як концентрацію значень, П. Бергер і Т. Лукман розробляють поняття символу та символічної мови. Символ автори розуміють як предмет-позначення, який з'єднує різні сфери реальності, натомість символічну мову – як лінгвістичний спосіб поєднання сфер реальності. Символ і символічна мова є значущими елементами реальності повсякденного життя, оскільки мова може не лише конструювати абстраговані від повсякденного досвіду символи, а й перетворювати їх в елементи повсякденного життя, що об'єктивно існують. В результаті накопичення досвіду виникає соціальний запас знання, який поповнюючись, передається з покоління в покоління і містить знання ситуації певного індивіда та її меж [2].

Як полілінгвістична реальність повсякденність передбачає функціонування в своєму просторі декількох мов. На думку В. Лелеко, частину з них можна назвати рідними, частину – чужими, запозиченими з інших сфер реальності. Рідні, природні мови переважають, проте, одні й інші активно використовуються в повсякденному житті і не менш активно взаємодіють, впливають одна на одну, запозичують одна в одній лексику, граматику та інші елементи. Кожна з мов має або може мати свою семіотику, свою метамову, на якій вона може бути описана, впорядкована, систематизована. Базовими, природними мовами повсякденності слід вважати: розмовну мову і супутні їй "мови тіла" – мова жестів, міміки та поз, а також мову комунікативного простору. Кожна з мов має відповідний напрямок (розділ) семіотики або приватну семіотику, яка її вивчає: лінгвістику (або лінгвосеміотику), кінезику та проксиміку [7].

Опис базових мов повсякденності, за В. Лелеко, доводиться обмежити мовою жестів (міміки, поз та рухів тіла) і мовою просторової комунікації, оскільки ці мови відносно прості, легше піддаються опису і систематизації. Розмовна мова з її еліптичністю, ненормативною лексикою, жаргоном, діалектами є конгломератом різних мов (що відображено в наявності різних словників (мови ненормативної лексики, мови аргю) і вимагає цілого комплексу лінгвосеміотик. Крім базових мов у семіотичному просторі повсякденності функціонують мови культури. "Природні" мови

використовують як знаки слова розмовної мови, а також міміку, жести, пози, дистанції спілкування. Їх "природність" виявляється, зокрема, в стихійності, органічності утворення та засвоєнні в процесі соціалізації, функціонуванні на несвідомому або напівсвідомому рівні. Другу групу складають мови культури – мови міфу і пов'язаними з ним обрядом і ритуалом, офіційної державності, етикету, науки, мистецтва. Мови культури вторинні щодо повсякденності та її "природних", первинних мов. У термінології московсько-тартуської семіотичної школи мови культури називаються "вторинними системами, що моделюються" [7].

Семіотичний підхід до культури передбачає, що будь-яка культурна реальність схожа на лінгвістичну реальність, тобто на мову, чи, радше, текст. Поняття тексту в рамках культурології увів представник тартусько-московської школи семіотики Ю. Лотман. Семіотичний простір, за оцінкою вченого, складають знакові системи різної природи. Культура задіює два механізми руху інформації: вербальний і образний. Відповідно всі комунікативні системи можна розділити на три групи: вербальні, образні та вербально-образні. Втілення думки в знаковій системі породжує текст, який можна трактувати як певну конструкцію у вигляді впорядкованої відповідно до правил мови системи знаків. Текст є не стільки виразом будь-якої ідеї, позатекстової реальності, авторської інтенції тощо, скільки самостійним універсумом, який все це породжує та містить у собі. Текст володіє такими властивостями як універсальність і унікальна, самотуння синтетичність [9].

Ю. Лотман назвав текст "механізмом, який породжує смисл" що виконує три функції: комунікативну ("технічна упаковка" повідомлення), креативну (не тільки передає готові повідомлення, а й служить генератором нових) та функцію пам'яті (текст – "конденсатор" культурної пам'яті). Комунікативна функція тексту "лежить на поверхні і легко схоплюється простим методом аналізу" придбання, переробки, зберігання та передачі інформації [9, с. 144]. У цьому випадку текст є пасивним носієм інформації, посередником, головне завдання якого полягає в донесенні без змін песного смислу, що існує в абстракції ще до появи тексту. Тому текст можна зіставити з оболонкою, яка приховує зміст. Сутність цієї функції тексту Ю. Лотман виражає так: "метою будь-якої комунікації є максимально точна передача певного смислового інваріанта ... будь-яка трансформація смислу, що виникає в процесі комунікації, повинна розглядатися як спотворення і втрата – результат недосконалості каналу зв'язку" [9, с. 163]. З цієї причини в ідеальному комунікативному ланцюзі смисл відправленого та отриманого текстів ідентичні у свідомості адресанта й адресата.

Текст як семіотична система є первинним щодо мови, що визначає його не як пасивну упаковку змісту, а як генератора смислів [9, с. 144]. Ця функція є найбільш значущою, оскільки експлікація та створення нових смислів є вирішальними для подальшого розвитку інформаційно-комунікативного простору. Потрапляючи у сприятливе середовище, де його читають, намагаючись зрозуміти та прийняти, текст дає змогу побачити, реконструювати приховані або майже втрачені смисли. Пам'ять тексту є його смислотворчим механізмом, який при контакті з іншими текстами активізується, що є джерелом генерування нових смислів.

Текстовим генератором є не ізольований текст, а текст в контексті, у взаємодії з іншими текстами. "Текст як генератор смислу, пристрій, що мислить, – пише Ю. Лотман, для того щоб бути введеним в роботу, потребує співрозмовника. В цьому позначається глибоко діалогічна природа свідомості. Щоб активно працювати, свідомість потребує свідомості, текст – тексту" [8, с. 151]. Йдеться про те, що текст має бути зануреним у семіосферу – простір, який містить мови, тексти, котрі створюються на їх основі, комунікативні відносини з прийняття та передачі інформації [9, с. 146].

Отже, функціонування тексту в семіотичному просторі дає йому можливість самозбагачення за рахунок нових смислів та розширення внутрішнього змісту, перетворює текст із звичайного повідомлення, що транслюється від адресанта до адресата, у повідомлення, яке здатне акумулювати інформацію.

Якщо повсякденність – це текст, що підлягає прочитанню та розумінню, то фундаментальною основою методології дослідження повсякденності є герменевтика, в основі якої лежать розуміння та інтерпретація. Тому свідомість, символи, діалог, мова, міфи тощо підлягають прочитанню та розумінню. Г.-Г. Гадамер вважає, що зрозуміти текст означає зрозуміти "суть справи", що обговорюється автором, утворити свій смисл стосовно нього, не реконструюючи авторський.

Людина постійно потребує розуміння себе, іншого, культури, історії, чужої традиції тощо, тому саме буття людини є розумінням [4, с. 194–197].

У цьому контексті інтерпретація постає однією з основних операцій пізнавальної діяльності суб'єкта, загальнонауковим методом з фіксованими правилами перекладу формальних символів та понять на мову змістовного знання. Розглядаючи проблему історичної інтерпретації, Е. Кассіерер зазначав, що без класичної герменевтики, методу інтерпретації людське життя стало б нікчемним, зведеним до одиничного моменту часу і втратило б минуле, не мало б майбутнього, оскільки знання про минуле і знання про майбутнє тісно пов'язані між собою [5, с. 123, 132].

У філософській теорії ціннісної інтерпретації, розробленої Г. Ріккертом, автор має власне бачення проблем значення, сенсу, розуміння та тлумачення. Теорія цінностей Г. Ріккерта містить ряд факторів, що мають значення для розуміння ціннісних моментів інтерпретації повсякденного. На думку Г. Ріккерта, життя саме по собі не має цінності, набуваючи її через культуру. Оскільки життя може бути лише засобом, то його цінність залежить лише від цінності цілей, яким воно служить [11, с. 35]. Відтак розуміння особливостей цього виду інтерпретації безпосередньо залежить від розуміння природи цінностей. Пізнання пов'язане як з предметними цінностями, що полягають в оцінці явищ з точки зору добра і зла, справедливого і несправедливого тощо, так і «суб'єктивними», якими є погляди, норми, установки тощо. Ціннісні установки вказують на культурне значення певних явищ дійсності, а також на світоглядні, моральні переконання людини, її захоплення, принципи і мотиви поведінки тощо.

Таким чином, розуміння та інтерпретація є процесом набуття або відновлення змісту тексту. Зустріч людини з будь-яким культурним явищем супроводжується проблемою розуміння та перевірки правильності цього розуміння, при чому однозначного вирішення цих питань не існує. Осягнення тексту культури не може бути остаточним, оскільки текст, перебуваючи в новому культурно-історичному контексті, постійно наповнюється новим змістом. З огляду на це складність розуміння та інтерпретації полягає, з одного боку, в усвідомленні тексту як первинної реальності, а з іншого – слід враховувати історико-культурні, соціальні та інші умови створення тексту. При цьому потрібно виявляти приховане знання, імпліцитні смисли та значення, концептуальні передумови й принципи, що містяться в тексті.

Завдяки постмодерністам, для яких усе навколо постає текстом, діапазон застосування поняття "текст" значно розширився. Постмодерністи стверджують, що ставлення людини до світу є нескінченною інтерпретацією різноманітних знаків, які вона намагається прочитати. Характерною рисою представників постмодернізму є усвідомлення певного зв'язку між тілом і текстом, що бере витоки з семантичної площини французької мови, в якій матеріальне тіло і друкований текст позначаються словом "corps". Як текст тіло є носієм "розділових знаків", тобто суспільних норм та заборон, виконуючи при цьому функцію маніпуляції. З іншого боку, лише позначене та прочитане тіло набуває певного змісту. Отже, тіло цікавить постмодерністів не лише як біологічний організм, а як "поле знаків", "текст комунікації", не лише як набір рухів та жестів, а й інструмент соціальної взаємодії, що функціонує завдяки візуалізації індивідуальних і соціальних значень та дискурсивних практик.

Так, на думку Ж. Бодрієра, тіло як текст яскраво проявляє себе у сфері моди, яка, будучи знаковою системою, здатна нейтралізувати тіло у процесі економічного виробництва, перетворюючи його на манекен. Функція моди зводиться до скасування смислу, занурення в чисті знаки, безпосередню соціальність. За Ж. Бодрієром, особа, яка модно вдягається, несвідомо підтримує соціальну гру [3]. Водночас на фоні масового споживання, що є соціальним наслідуюванням зразків моди, існує й інший вимір моди, про який не говорить автор. У цьому вимірі мода є не лише результатом виробничого процесу і продуктом масового споживання, а й оригінальним твором дизайнера.

Прикметно, що постмодерністи не зводять тілесність до соціального буття, а розглядають тіло як метафору. Зокрема, Р. Барт пояснює застосування метафори тіла до тексту певними спільними рисами тіла і тексту. Так, подібність механізмів сексуальності та прочитання, зумовлена спільною рисою – отриманням задоволення, сутність якого, на думку філософа, полягає в бажанні відкрити таємницю тіла або тексту. Текст для Р. Барта постає різновидом еротичного тіла, оскільки текст має людську подобу, можливо, у вигляді образу або анаграми людського тіла. На відміну від

вимови, що символізує злиття суб'єкта та його голосу, текст є формою буття інформації, яка дає змогу розмежувати автора і написане ним [1, с. 474]. Кожне прочитання створює новий текст, тому не має існувати будь-якої визначеної інтерпретації.

Письмо як продовження тіла розглядають Ж. Деріда і Ж.-Л. Нансі, вважаючи, що тіло не може виявляти себе іншим способом. За Ж.-Л. Нансі, «продовження» тіла здійснюється через комунікацію, письмо і технічні винаходи [10, с. 50]. Так, завдяки розвитку інформаційних технологій тіло може набувати рис віртуального тексту. Можливість фальсифікації спілкування двох незнайомих людей в Інтернеті, як спілкування двох текстів, зменшує цінність усного спілкування. Книжки, комп'ютери, телевізори, ідеологічні моделі, лінгвістичні шаблони залишають простір для порожньої балаканини повсякденності, натомість текст є адекватною метафорою світорозуміння.

Особливістю постмодерністського бачення тілесності є зведення всіх тілесних явищ до соціальних конструктів, адже постмодерністи осмислюють здебільшого соціокультурний вимір особи, вплив на неї зразків та норм соціуму, дискурс влади, маніпуляції, ідентифікацію з певною соціальною групою. Водночас Р. Барт, Ж. Бодрійяр, Ж. Деріда, Ж.-Л. Нансі, М. Фуко, поряд із констатацією тіла як сукупності певних соціальних знаків, символів, кодів, намагаються вирішити питання про можливість розшифрування тіла. Так, на амбівалентній природі тіла акцентує увагу Ж.-Л. Нансі, який пише про подвійну формулу тіла при всіх його станах і можливостях – "знак-самого-себе і само-бутність знака". Це означає, що тіло може бути формою смислу, який не піддається розшифруванню, або знаком, який втрачає смисл і уособлює соціальний вимір тілесності. Коли йдеться про розшифрування, мається на увазі процес розкриття кодів, значень, символів тіла, що можна вважати шифрами соціального характеру, при чому певна частина автентичних символів залишається закритою [10, с. 102].

Як бачимо, постмодернізм обґрунтовує зв'язок тіла з текстом, осмислює способи соціального конструювання тіла та використання його як метафори. Проблема тіла у працях представників філософії постмодернізму вирішується твердженням про можливість його повного декодування та прирівнювання тіла до нескінченного твору, що не піддається однозначному прочитанню.

Висновки. Таким чином, семиотичний вимір виражає смисли повсякденності за допомогою вербальних і невербальних знаків. Важливою методологічною проблемою є розуміння повсякденності як матеріалізованого вираження духовної культури, розпредметнення суб'єктивних смислів, що об'єктивовані в текстах. Оскільки будь-який текст є джерелом безлічі його розумінь та тлумачень, розуміння повсякденності є лише одним із них, спрямоване на осягнення змісту знаків.

Джерела і література

1. Барт Р. Удовольствие от текста / Р. Барт // Избранные работы: Семиотика: Поэтика. – М.: Прогресс, 1989. – С. 462–518.
2. Бергер П. Социальное конструирование реальности. Трактат по социологии знания / П. Бергер, Т. Лукман / Пер. с англ. Е. Д. Руткевич. – М.: Медиум, 1995. – 323 с.
3. Бодрийяр Ж. Символический обмен и смерть / Ж. Бодрийяр. – М.: Добросвет, 2000. – 387 с.
4. Гадамер Г.-Г. Актуальность прекрасного / Г.-Г. Гадамер. – М.: Искусство, 1991. – 367 с.
5. Кассирер Э. Лекции по философии и культуре / Э. Кассирер // Культурология. XX век: антология / ред. С. Я. Левит. – М.: Юрист, 1995. – С. 104–162.
6. Кассирер Э. Понятие символической формы в структуре наук о духе / Э. Кассирер // Культурология XX в. – 1998. – № 11. – С. 37–66.
7. Лелеко В. Д. Пространство повседневности в европейской культуре / В. Д. Лелеко. – СПб.: Санкт-Петербург. гос. ун-т культуры и искусств, 2002. – 320 с.
8. Лотман Ю. М. Семиосфера: культура и взрыв, внутри мыслящих миров, статьи, исследования, заметки / Ю. М. Лотман. – С.-Пб: Искусство-СПб, 2001. – 703 с.
9. Лотман Ю. М. Текст и полиглотизм культуры / Ю. М. Лотман // Избранные статьи: В 3 т. – Таллин, 1992. – Т. 1. – С. 142–147.
10. Нанси Ж.-Л. Corpus / Ж.-Л. Нанси. – М.: Ad Marginem, 1999. – 256 с.

11. Риккерт Г. Ценности жизни и культурные ценности / Г. Риккерт // Логос. – М. : Типография Т-ва А. А. Левенсон, 1912–1913. – Кн. 1, 2. – С. 1–35.
12. Юнг К. Г. Архетипы и символ / К. Г. Юнг. – М.: Ренессанс, 1991. – 304 с.
13. Eco U. Semiotics and the Philosophy of Language / U. Eco. – Bloomington: Indiana University Press, 1986. – 242 p.

Boreiko Yury. Textual Nature of Everyday Life. The article analyzes the textual nature of everyday life on the basis of understanding and ability of everyday life to express the reality meanings with the help of a system of verbal and nonverbal signs. The provision that any text is the source of its many understandings and interpretations, so the understanding of everyday life is only one of them, which is aimed at understanding the meaning of the signs, is substantiated. Everyday life as a symbols system of human existence is a reality dimension, which includes language, mythological symbols, religious rituals, which give certain sense and meanings to existence. The most significant and universal symbol is the language through which the thought is expressed, information, emotions and values are transmitted, individual and general knowledge, and public functions are expressed.

Polylinguistic of semiotic space of everyday life involves the functioning of natural languages – spoken language, sign language, facial expressions, poses, language of the human communication space, as well as languages of culture – language of myth, rite and ritual, official statehood, etiquette, science, art. The study of everyday life as a text to be read requires the use of hermeneutics, which is based on interpretation and understanding. Interpretation is one of the main operations of the cognitive activity of the subject, a general scientific method with fixed rules of the translation of formal symbols and concepts on the language of meaningful knowledge.

On the basis of the realization of a certain connection between the human body and the text postmodernism considers the attitude of the individual to the world as an infinite interpretation of the various signs that need to be read. Postmodernism comprehends mainly the socio-cultural dimension of a human, the influence of samples and norms of society on it, the discourse of power, manipulation, identification with a certain social group, so the postmodern vision of corporeality reduces all corporeal phenomena in social constructs.

Key words: everyday life, individual, sign, symbol, semiotics, language, text, meaning, understanding, interpretation.

Борейко Юрий. Текстовая природа повседневности. В статье анализируется текстовая природа повседневности на основе понимания способности повседневности выражать смыслы действительности с помощью системы вербальных и невербальных знаков. Обосновывается положение о том, что любой текст является источником множества его пониманий и толкований, поэтому понимание повседневности является лишь одним из них, которое направлено на постижение содержания знаков. Повседневность как система символов бытия человека выступает измерением реальности, включающая язык, мифологические символы, религиозные ритуалы, которые предоставляют бытию определенные смыслы и значения. Наиболее значимым и универсальным символом является язык, с помощью которого высказывается мнение, передаются информация, эмоции и ценности, выражаются индивидуальное и общее знание, общественные функции.

Полилингвистичность семиотического пространства повседневности предусматривает функционирование естественных языков – разговорной речи, языка жестов, мимики, поз, языка пространства человеческого общения, а также языков культуры – языка мифа, обряда и ритуала, официальной государственности, этикета, науки, искусства. Исследование повседневности как текста, подлежащего прочтению, требует применения герменевтики, в основе которой лежат интерпретация и понимание. Интерпретация является одной из основных операций познавательной деятельности субъекта, общенаучным методом с фиксированными правилами перевода формальных символов и понятий на язык содержательного знания.

На основе осознания определенной связи между телом человека и текстом постмодернизм считает отношение индивида к миру бесконечной интерпретацией различных знаков, которые необходимо прочесть. Постмодернизм осмысливает преимущественно социокультурное измерение человека, влияние на него образцов и норм социума, дискурс власти, манипуляции, идентификацию с определенной социальной группой, поэтому постмодернистское видение телесности сводит все телесные явления в социальным конструктам.

Ключевые слова: повседневность, индивид, знак, символ, семиотика, язык, текст, смысл, понимание, интерпретация.

Стаття надійшла до редколегії
12.06.2019 р.